



ДНІПРОВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи екологічного інспектування»

Спеціальність	101 «Екологія»
Галузь знань	10 «Природничі науки»
Освітньо-професійна програма	Екологічний контроль та аудит
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Статус дисципліни	Вибіркова дисципліна професійної підготовки
Курс початку вивчення дисципліни	III
Семестр вивчення навчальної дисципліни	05
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг навчальної дисципліни становить 4,0 кредити ЄКТС, 120 годин, з яких 80 годин становить контактна робота з викладачем, 40 годин становить самостійна робота
Мова викладання	Українська
Підсумковий контроль	Залік
Розробник	Дуліченко Ольга Петрівна – викладач спеціальних дисциплін, вища кваліфікаційна категорія, викладач-методист Контактна інформація: dulichenko2023@gmail.com

2. Опис дисципліни

Мета дисципліни – формування у студентів системи теоретичних знань та практичних навичок щодо здійснення державного нагляду за дотриманням вимог екологічної безпеки суб'єктами господарювання (підприємствами) та запобігання техногенному забрудненню довкілля.

Як результат вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен

знати:

- структуру та зміст екологічного законодавства, вимоги Закону «Про основні засади державного нагляду (контролю)» та положення про Державну екологічну інспекцію;
- етапи проведення планових та позапланових перевірок, підстави для їх здійснення та порядок допуску інспектора на об'єкт;
- систему екологічних нормативів (ГДК — гранично допустимі концентрації, ГДВ — гранично допустимі викиди, ГДС — гранично допустимі скиди);
- види екологічних дозволів (на викиди, на спецводокористування, на поводження з відходами) та процедуру їх перевірки;
- критерії розподілу суб'єктів господарювання за ступенями ризику для довкілля;
- види відповідальності за екологічні правопорушення (адміністративна, дисциплінарна, цивільна, кримінальна).

вміти:

- аналізувати екологічну звітність підприємства, перевіряти наявність та чинність дозволів і ліцензій;
- самостійно складати Акт перевірки, виносити Приписи щодо усунення порушень та складати Протоколи про адміністративні правопорушення;
- використовувати базові прилади для вимірювання параметрів викидів та відбору проб

- води чи ґрунту (або правильно ставити завдання лабораторії);
- застосовувати офіційні методики для обчислення суми шкоди, завданої державі внаслідок забруднення атмосферного повітря, водних чи земельних ресурсів;
- оцінювати законність відмови у допуску до перевірки та діяти у правовому полі в конфліктних ситуаціях.

3. Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Правові та організаційні засади еко-контролю

Тема 1.1. Система екологічного інспектування в Україні. Структура ДЕІ. Вертикаль управління: від центрального апарату до міжрегіональних територіальних органів.

Тема 1.2. Нормативно-правова база. Аналіз Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про основні засади державного нагляду (контролю)».

Тема 1.3. Види та порядок проведення перевірок. Особливості ризик-орієнтованого підходу. Критерії, за якими підприємства відносять до ступенів ризику.

Тема 1.4. Документальне оформлення перевірки. Юридичні вимоги до оформлення уніфікованої форми Акту. Процедура зауважень з боку суб'єкта господарювання.

Тема 1.5. Статус громадського інспектора. Повноваження громадськості у сфері контролю. Спільні рейди та порядок залучення активістів до фіксації порушень.

Тема 1.6. Правові підстави відмови у допуску до перевірки. Перелік законних причин не допускати інспектора та алгоритм дій інспектора у разі незаконного недопуску.

Тема 1.7. Етика та запобігання корупції в інспекційній діяльності. Конфлікт інтересів. Декларування та обмеження щодо подарунків для держслужбовців.

Тема 1.8. Оскарження результатів перевірки. Адміністративний та судовий порядок оскарження Приписів та Постанов про накладення штрафів.

Тема 1.9. Екологічний контроль на митному кордоні. Радіологічний контроль вантажів. Перевірка дотримання міжнародних конвенцій (CITES, Базельська конвенція).

Тема 1.10. Специфіка еко-контролю в умовах воєнного стану. Особливості проведення перевірок у період дії особливого правового режиму.

Розділ 2. Методологія контролю за охороною повітря, вод та надр

Тема 2.1. Інспектування джерел викидів у повітря. Контроль організованих та неорганізованих джерел. Перевірка дотримання технологічного регламенту паливних установок.

Тема 2.2. Інструментально-лабораторний контроль викидів. Робота з газоаналізаторами. Вимоги до облаштування місць відбору проб на димових трубах.

Тема 2.3. Контроль за охороною та використанням вод. Інспектування водозабірних споруд, контроль зон санітарної охорони свердловин.

Тема 2.4. Лабораторний аналіз стічних вод. Поняття «фоновий» та «контрольний» створу. Методика документування факту скиду забруднюючих речовин.

Тема 2.5. Контроль за охороною атмосферного повітря в містах. Перевірка дотримання норм екологічної безпеки при експлуатації автотранспортних засобів та мобільних джерел.

Тема 2.6. Інспектування надр та корисних копалин. Контроль за видобутком підземних вод та піску. Перевірка дотримання умов спеціальних дозволів на користування надрами.

Тема 2.7. Охорона біоресурсів та ПЗФ. Контроль у заповідниках, національних парках. Перевірка дотримання режиму охорони рідкісних видів рослин та тварин.

Тема 2.8. Контроль за використанням лісових ресурсів. Методика виявлення самовільних рубок. Огляд лісосік та контроль за законністю лісорубних квитків.

Тема 2.9. Радіаційний екологічний контроль. Моніторинг радіаційного фону на об'єктах промисловості та в місцях зберігання джерел іонізуючого випромінювання.

Тема 2.10. Розрахунок збитків за водним кодексом. Практика застосування такс за незаконний вилов риби та видобуток водних живих ресурсів.

Розділ 3. Контроль відходів, земель та відповідальність

Тема 3.1. Інспектування промислових та побутових відходів. Перевірка реєстрових карт МВВ. Контроль за передачею відходів спеціалізованим підприємствам.

Тема 3.2. Контроль за раціональним використанням земель. Перевірка зняття, перенесення та збереження родючого шару ґрунту під час будівництва.

Тема 3.3. Екологічний аудит та внутрішній контроль. Система екологічного менеджменту (ISO 14001) як об'єкт перевірки та доказ сумлінності підприємства.

Тема 3.4. Відповідальність за екологічні правопорушення. Розмежування адміністративної (штрафи) та кримінальної відповідальності. Поняття екоциду.

Тема 3.5. Інспектування поводження з небезпечними відходами. Контроль за збиранням, зберіганням та утилізацією відходів I та II класів небезпеки (ртуть, акумулятори, масла).

Тема 3.6. Рекультивация порушених земель. Контроль за відновленням земель після завершення гірничих чи будівельних робіт. Перевірка актів прийомки-передачі земель.

Тема 3.7. Претензійно-позовна робота ДЕІ. Порядок пред'явлення претензій про добровільне відшкодування збитків. Механізм стягнення коштів через господарський суд.

Тема 3.8. Міжнародне співробітництво в інспектуванні. Досвід європейських країн (IMPEL). Стандарти ЄС у сфері екологічних перевірок.

Тема 3.9. Цифровізація еко-контролю. Використання порталу «ЕкоСистема», супутникових знімків та дронів для фіксації незаконних звалищ та вирубок.

Тема 3.10. Фіксація екологічних збитків від збройної агресії. Методологія документування наслідків обстрілів, пожеж на нафтобазах та руйнування ГЕС.

4. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
3. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
5. Про затвердження Методики визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря : Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28.04.2020 № 16.
6. Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час воєнного стану : Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 04.04.2022 № 167.

2. Основна література

7. Екологічне право України : підручник / за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2022. 552 с.
8. Малишева Н. Р., Єрофеев М. І. Правові основи екологічного інспектування : навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2021. 284 с.
9. Основи екологічного контролю та аудиту : навч. посіб. / В. М. Шмандій та ін. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2020. 192 с.
10. Лабораторний контроль у сфері екологічного інспектування : довідник фахівця / уклад. І. В. Борисова. Дніпро : Середняк Т. К., 2023. 140 с.

3. Допоміжна література

11. Екологічна безпека України в умовах воєнного стану : монографія / за заг. ред. О. С. Бондаря. Київ : ДЕА, 2024. 310 с.
12. Практикум з екологічного права України / за ред. М. В. Шульги. Харків : Юрайт, 2021. 216 с.

4. Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

13. Державна екологічна інспекція України : офіційний веб-сайт. URL: <https://www.dei.gov.ua/>.
14. ЕкоСистема : національна онлайн-платформа екологічних послуг. URL: <https://eco.gov.ua/>.
15. ЕкоЗагроза : офіційний ресурс Міндовкілля для фіксації екологічних злочинів. URL: <https://ecozagroza.gov.ua/>.
16. Аналітичний портал SaveEcoBot : моніторинг довкілля та забруднювачів. URL: <https://www.saveecobot.com/>.